

НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

на гл. ас. д-р Лъчезар Любенов Перчеклийски –
Филологически факултет, Катедра по български език

I. МОНОГРАФИИ:

1. Словообразователни категории и типове при съществителните имена в Троянския дамаскин от XVII век. // Университетско издателство „Свети Неофит Рилски”, Благоевград, 2008, 216 с. (Дисертационен труд).

Резюме:

В монографията въз основа на Докулиловата теория е извършена относително цялостна характеристика на субстантивните словообразователни категории (13) и типове в Троянския дамаскин от XVII в. Паралелно на синхронния анализ (под линия) е направена и съпоставка със съответните категории и типове от различните периоди на историята на българския език. Чрез прилагането на този комплексен метод за изследване (синхронен и диахронен) са очертани основните тенденции в развоя на българския книжовен език на народна основа, представен в дамаскинската литература, който и в словообразователно отношение хвърля мост между традиционния (старобългарски и среднобългарски) език и езика на Възраждането.

В Заключението са направени изводи относно:

- обема и мястото на всяка една от словообразователните категории в паметника;
- суфиксното разнообразие във всяка една от категориите;
- полифункционалността на някои от формантите, които участват в изграждането на словообразователни типове в различни категории;
- преливността на ономаσιологичните отношения, поради която някои названия в Троянския дамаскин стоят на границата между две или повече словообразователни категории.

2. Словообразуване на *nomina abstracta* в евангелски паметници от X и XI век (С особен оглед към Мариинското четириевангелие). // Университетско издателство „Свети Неофит Рилски”, Благоевград, 2011, 236 с. (Хабилитационен труд).

Резюме:

В книгата се разглежда словообразуването на отвлечените девербални и деадективни съществителни имена, оформящи лексико-семантичната и логическа категория *Nomina abstracta*, в пет от старобългарските евангелски ръкописи от X и XI век (Мариинско, Зографско, Асеманиево, Ватиканско и Савово), които са достигнали до нас и в които е отразен до голяма степен първоначалният Кирило-Методиев превод. Водещо място при представянето на

словообразователния материал е отредено на Мариинското четириевангелие. Абстрактните названия се реализират словообразователно чрез категориите *Nomina actionis et resultativa* и *Nomina essendi*.

Основната цел на работата е извършването на словообразователна характеристика на отвлечените имена в петте евангелия от X и XI в., като езиковият материал се класифицира по категории и типове. Базирайки се на досегашни проучвания, книгата проследява тенденциите в разволя на акционно-результативните названия и имената за качества, свойства в историята на българския език.

В методологично отношение анализът в работата следва теоретичните постановки на големия чешкия словообразовател М. Докулил (1962), които са приложени за първи път у нас от Ив. Кочев при работа с диалектен материал (Кочев 1972).

В края на изследването се отчитат резултатите от словообразователния анализ, които засягат мястото и обема на всяка една от категориите и словообразователните типове, които ги оформят. Прави се съпоставка по отношение на лексиката и словообразователните средства между Мариинското евангелие и останалите евангелия; между четириевангелията и изборните евангелия.

Обоснована е значимостта на отвлечените имена за създаването и развитието на старобългарския книжовен език от периода IX–XI в. Посочена е приемствеността в образуването на *nomina abstracta* в по-късните периоди от развитието на българския език. Така чрез съхранението на основните словообразователни типове и начини при девербалните и деадективните отвлечени названия се разкриват устойчивите тенденции в областта на българската словообразователна система.

II. КНИГИ В СЪАВТОРСТВО:

Средновековни български новели. Тиквешки сборник. Текст и изследвания. // Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2010 (в съавторство с Лилия Илиева и Петко Петков).

Резюме:

В уводната част на монографията се търси мястото на Тиквешкия сборник сред творбите от българската средновековна литература. Посочват се достойнствата на автора, който пръв съобщава за паметника и публикува неговия текст – акад. Начо Начов, както и приносите му към историята на българския език.

Основната част от книгата представлява художествен вътрешноезиков превод на новобългарски език на новелите, включени в Тиквешкия сборник от XV в.

В края са поместени две изследвания, разглеждащи проблеми, свързани със словата в средновековния български ръкопис.

В първото от тях е направена съпоставка между съдържанието на някои слова от Тиквешкия сборник със съответните сюжети от старозаветните книги. Налага се изводът, че промените в съдържанието на апокрифните слова са резултат от първоначалното извеждане и битуване на старозаветните разкази в устната традиция в земите на Палестина, Сирия и Египет, тъй като измененията и допълненията, които се наблюдават, са напълно естествени за тази форма на предаване на информацията.

Във втората разработка е представена обща културно-историческа информация за всичките новели, които са включени в сборника.

III. СТАТИИ и СТУДИИ:

1. Биография на проф. д-р Иван Кочев. // *Езиков свят*, кн. 3, Благоевград, 2007, с. 7–8 (в съавторство с Р. Цонев).

Резюме:

В статията, която е посветена на 70-годишнината на проф. д-р Иван Кочев, накратко е проследена неговата дейност като учен, преподавател и ръководител (административен и научен). Представени са по-значимите трудове от богатата му научна продукция.

2. Имена за действия и за резултати от действия с наставка -НИЕ в Мариинското четириевангелие от X век. // *Годишник на Филологическия факултет при ЮЗУ*, Т. V, Благоевград, 2007, с. 189–199.

Резюме:

В статията е представено словообразуването на абстрактните съществителни с формант -нне в Мариинското евангелие. Направени са изводи относно мястото и обема на словообразователния тип в старобългарската словообразователна система, както и за значението на дериватите на суфикса – -енне, -анне и -ънне, при образуването на отвлечени названия в разглеждания ръкопис. Обособени са случаите с нееднозначна интерпретация в паметника.

3. Конверсиалните имена за действия и за резултати от действия от мъжки род в Мариинското евангелие от X век. // *Научни приноси в памет на професор Константин Попов*, В. Търново, 2007, с. 63–71.

Резюме:

В изследването са анализирани от словообразователна гледна точка безсуфиксните названия за действия и за резултати от действия от мъжки род в Мариинското четириевангелие, които като словообразователен тип имат подчертано народен характер.

Изводите в края на работата засягат главно обема и мястото на конверсиалните имена сред девербалните отвлечени наименования в Мариинския ръкопис; съотношението между предимно акционни и подчертано резул-

тативни облици в паметника; словообразователната структура на формациите и вида на мотивиращите глаголи. Отделено е място и за случаите с преливност на ономасиологичните отношения, които (в зависимост от интерпретацията) могат да се отнесат към различни словообразователни категории.

4. Конверсиалните *nomina actionis et resultativa* от женски род в Мариинското евангелие от X век. // *Езиков свят*, кн. 5, Благоевград, 2008, с. 20–24.

Резюме:

В статията е направен словообразователен анализ на безсуфиксните акционно-резултативни имена от женски род в Мариинското четириевангелие. Направени са изводи относно мястото и обема на словообразователния тип сред останалите типове от категорията; морфологичните окончания, с които са оформени конверсиалните образувания; словообразователната структура (проста или сложна) на названията; вида (свършен или несвършен) на мотивиращите глаголи и преливността на ономасиологичните отношения.

5. По-редки словообразователни типове от категорията Имена за действия и за резултати от действия в Мариинското евангелие от X век (Имена от среден род). // *Юбилеен сборник на Филологическия факултет (Посветен на 20-годишнината на специалност “Българска филология” в ЮЗУ). Благоевград, 2009, с. 95–100.*

Резюме:

В статията е направена характеристика на словообразователните типове с форманти -не (и неговите разширени суфикси) и -ство (и неговите деривати). Обособени са названията, които стоят на границата с други словообразователни категории.

6. Скален манастир край село Соуджак, Визенско (Р. Турция). // *Юбилеен сборник на Филологическия факултет (Посветен на 20-годишнината на специалност “Българска филология” в ЮЗУ). Благоевград, 2009, с. 119–125 (в съавторство с Любка Ненова).*

Резюме:

Това е първата от трите разработки, свързани с теренната експедиция в Южна Странджа и Одринска Тракия (Р. Турция), осъществени под ръководството на доц. Др. Лалчев. В нея е направено описание на скалното светилище Гемикая (в превод ‘скалата кораб’), което се намира край село Соуджак, Визенско.

7. По-редки словообразователни типове от категорията *Nomina actionis et resultativa* в Мариинското евангелие от X век (Наименования от женски род). // *Македонски преглед*, кн. 3, С., 2009, с. 43–53.

Резюме:

В статията е направен словообразователен анализ на акционно-результативните названия, образувани с наставките -тъ, -ѣ, -тва, -ѣба, -нна и -нь, в Мариинското евангелие. Направени са изводи за мястото и обема на всеки един от словообразователните типове. Обособени са случаите с нееднозначна интерпретация.

8. Народностните и жителските наименования в Тошковичевия препис на “История славянобългарска” (С оглед на словообразуването). // *Езиков свят*, кн. 7, Благоевград, 2009, с. 80–86.

Резюме:

В статията е разгледано словообразуването на народностните и жителските имена в един от преписите на „История славянобългарска” – Тошковичевия от 1829 г. Езиковият материал в работата е класифициран по словообразователни типове, като анализът следва теоретичните постановки на големия чешки словообразовател М. Докулил. Извършена е съпоставка с названията от Зографския препис, който е изследван в словообразователно отношение от Е. Георгиева.

В края на работата са направени изводи за мястото и обема на словообразователните типове, както и за случаите с преливност на ономаσιологичните отношения. Налага се заключението, че в разглеждания ръкопис при образуването на народностните и жителските имена е отразена междусуфиксната конкуренция, която е характерна за народните говори в предвъзрожденската и възрожденската епоха в България.

9. По-редки словообразователни типове от категорията *Nomina actionis et resultativa* в Мариинското евангелие от X век (Имена от мъжки род). // *Сборник с доклади от Докторантския форум „Докторантите в диалог с науката”*, Благоевград, 2010, с. 186–190.

Резюме:

В работата се разглеждат имената за действия и за резултати от действия от мъжки род в Мариинското евангелие, които имат по-слабо значение за категорията *Nomina actionis et resultativa* в старобългарския език. Анализирани са названия от словообразователния тип с наставката -ръ, както и единични облици, оформени със суфиксите -отъ, -ежь, -тъкъ и -ан.

10. Новооткрит писмен паметник при крепостта Хераклея край с. Раклица, Лозенградско. // *Годишник на Филологическия факултет*, Т. 7, Благоевград, 2009, с. 260–268 (в съавторство с Драгомир Лалчев и Любка Ненова).

Резюме:

В статията е публикуван епиграфски паметник на гръцки език, който е открит при крепостта Хераклея край с. Раклица (днес Ериклидже), Лозенградско. Направен е опит за кратък палеографски и езиков анализ на надписа.

11. Ахтаровият препис (преправка) от 1844 г. на Паисиевата история. // Сборник от конференцията, свързана с Паисиеви четения 2009, проведена под надслов “Език – литература – обществени институции” (Пловдив, 26–27 ноември 2009 г.), Пловдив, 2009, с. 96–120.

Резюме:

Кратката студия е посветена на един от малко известните, но много интересни ръкописи от XIX в., който представлява преправка на Паисиевата „История славянобългарска”. В първите две части на работата е направено археографско описание на паметника и е потърсено мястото му сред писмените паметници от кр. на XVIII и XIX в. Третата основна част включва графично-езикова характеристика на преправката. Разгледани са фонетичните, морфологичните и лексикалните особености на паметника.

12. Имената за лица в Тиквешкия сборник (С оглед на словообразуването). // Юбилеен сборник на Филологическия факултет в чест на 75-годишнината на проф. д-р Иван Кочев, Благоевград, 2010, с. 172–183.

Резюме:

В статията е направена характеристика на имената за лица в Тиквешкия сборник от XV в. Названията са разпределени в словообразователните категории *Nomina agentis* (типове с наставки -ъць, -тель, -ø, -ачь, -ика, -ирь и др.), *Nomina actoris* (-никъ, -ъць, -ай, -ница), *Nomina attributiva* (-никъ, -ъць), Имена за носители на субстанциално отношение (-инь, -ина, -янка) и *Nomina mota* (-ø//-ица; -ø//-ъка; -никъ//-ница; -янинь//-янка; -ика//-ичица). Направени са изводи относно обема и мястото на различните словообразователни категории и типове. Обособени са случаите с преливност на ономаσιологичните отношения.

13. Старобългарските имена от стари es-основи в Рилския дамаскин. – Приета за печат в сборника от конференцията, свързана с Паисиеви четения 2010 (Пловдив, 26 ноември 2010 г.), Пловдив, 2010.

Резюме:

В статията е разгледано развитието на съществителните имена от стара es-основа и отражението на тези промени в Рилския дамаскин от XVII в., който представлява препис от най-стария превод на словата на Дамаскин Студит в България. Езикът в паметника е традиционен среднобългарски (ресавски правопис) с известно влияние на говоримата реч. Това дава възможност резултатите от анализа да се отнесат и към късния среднобългарски език.

В заключението са направени изводи по отношение на устойчивостта на склонитбения тип в традиционния книжовен език, както и относно влиянието на народните говори по това време върху съществителните имена от стара es-основа.

14. Одринска Тракия – вековен кръстопът на древните балкански цивилизации. // Годишник на Филологическия факултет, Благоевград, 2010, с. 281–308 (в съавторство с Драгомир Лалчев и Любка Ненова).

Резюме:

В студията са обобщени резултатите от трите теренни експедиции по проект „Културно-исторически паметници от античността и средновековието в Южна Странджа и Одринска Тракия” с ръководител доц. д-р Др. Лалчев.

Описани и анализирани са различните културно-исторически обекти на територията на Р. Турция, които бяха посетени и изследвани от екипа: крепостта Хераклея и епиграфският надпис в нейното подножие; скалното светилище Гемикая при с. Соуджак; крепостта край с. Каракоч; византийският крепостен град Скопос при с. Юскюп; древният град Виза и неговите скални манастири; ранносредновековният пещерен манастир „Св. Николай Чудотворец” при гр. Мидия и др.

15. Словообразователната категория *Nomina essendi* в Мариинското евангелие (Имена от женски род). // *Езиков свят*, кн. 7, 2011, с. 58–66.

Резюме:

В статията са разгледани имената за качества, свойства от женски род в Мариинското четириевангелие. Изследването е базирано на теоретичните постановки на чешкия словообразовател М. Докулил, като езиковият материал е класифициран по словообразователни типове. Анализирани са названия, образувани с наставките -остъ, -нна, -ьда, -ота, -ьинн и -оба.

Направени са изводи относно мястото и обема на всеки един от словообразователните типове. Изнесени са примерите с преливност на ономасиологичните отношения.

16. Словообразуване на *nomina abstracta* в Мариинското евангелие от X век. // Приета за печат в *Сборник от международната научна конференция на тема „Българският език и литература в европейското културно пространство: традиции и перспективи”* (Сегед, 26–27 май 2011 г.).

Резюме:

В изследването са представени обобщенията от словообразователния анализ на девербалните и деадективните абстрактни съществителни имена в Мариинското четириевангелие. Лексико-семантичната и логическа катего-

рия *Nomina abstracta* се реализира словообразователно чрез категориите *Nomina actionis et resultativa* и *Nomina essendi*.

Изводите в работата засягат количественото съотношение между двете словообразователни категории и тяхното място в словообразователната система на Мариинското евангелие. Разгледани са поотделно и различните словообразователни типове, които са разделени според граматичния род. Изтъкната е ролята на абстрактните съществителни при изграждането на старобългарския книжовен език.

17. Мястото на Ахтаровата преправка (от 1844 г.) на Паисиевата история сред преписите, произлизащи от Рилския царственик (от 1825 г.) // Приета за печат в *Годишник на Филологическия факултет*, 2011.

Резюме:

В статията е потърсено мястото на Ахтаровата преправка от 1844 г. сред преписите, които произлизат от Рилската сглоба от 1825 г., като по този начин е допълнена генеалогичната схема на преправките на Паисиевата история, представена от Ил. Тодоров в неговата статия за Хилендарския царственик от нач. на 40-те години на XIX в.

От съдържанието и езиковите особености става ясно, че Ахтаровият царственик заема своето място в клона на преправките с осъвременен език, каквито са двете Старозагорски преправки и Григоровичевата, датиращи от кр. на 30-те години на XIX в., и изгубената при пожар в Стара Загора Фотиновска преработка от 1842 г. Наред с това Ахтаровата преправка съдържа и някои особености (различен предговор; множество илюстрации от Стематографията на Жефарович, които имат своето значение в ръкописната книга; добавки от Еленския препис от 1784 г.; песента за хан Крум на далматинския поет Андрей Качич Миович и др.), които я отличават от другите преписи в този клон, така че смело може да се твърди, че ръкописът представлява отделна редакция на преправките на Паисиевата история.

18. Названия за качества, свойства от среден род в Мариинското евангелие. // Дадена за печат в „Македонски преглед”, 2011.

Резюме:

В работата са разгледани деадективните отвлечени имена от среден род в Мариинското евангелие, които се отнасят към словообразователната категория *Nomina essendi*. Анализирани са названия от словообразователните типове с наставки -нѣ, -ѣство и -ѣствнѣ.

Направени са изводи за мястото, обема и особеностите на всеки един от словообразователните типове. Обособени са примерите с преливност на ономазиологичните отношения.